

„Gdy dziecko źle się zachowuje- zasady i konsekwencje porządkują świat”

Dzieci różnią się między sobą np. temperamentem, stylem uczenia się. Typowe dla dzieci o mocnym charakterze jest nieustanne testowanie granic. Takie dzieci o wielu rzeczach muszą przekonać się na własnej skórze. Często, aby zrozumieć lekcję, którą chcemy im dać, muszą najpierw doświadczyć konsekwencji swoich wyborów i zachowań. Nie wystarczy im powiedzieć, że nie należy kopać piłki w domu. Trzeba im tę piłkę zabrać na jakiś czas za każdym razem, gdy postanowią przetestować granice i pograć w domu. Być może zanim uznają regułę jako obowiązującą, będzie trzeba powtórzyć tę czynność wielokrotnie.

Często rodzic musi pozostać w pobliżu, dopóki dziecko nie nabierze przekonania, że nie może się dłużej ociągać. Dopiero gdy tak się stanie np. posprząta.

Dzieci o mocnym charakterze potrzebują przejrzystych zasad oraz konsekwencji. Efektem braku odpowiedniej dyscypliny są próby sił między rodzicem a dzieckiem.

Niejasne polecenia oraz brak stanowczości sprawiają, że dziecko sprawdza, jak daleko może się posunąć.

Błędy popełniane przez rodziców:

- Odkładanie konsekwencji na później np. „jeśli zrobisz to jeszcze raz ...”, dziecko uczy się, że dopiero np. po 7 wykroczeniu jest konsekwencja. Dlaczego rodzic pozwolił, by sześciokrotnie uszło dziecku na sucho?
- Ciągłe powtarzanie i przypominanie – dziecko uczy się ignorować to, co rodzic mówi
- Straszanie konsekwencją, co do której z góry wiadomo, że jej nie zastosujemy np. wyrzuceniem zabawek
- Różne reakcje w zależności od naszego nastroju
- Ruchome granice – dzieci uczą się ignorować słowa i prowokować rodziców. Ruchome granice to dla dziecka zaproszenie do sprawdzenia jak daleko mogą się posunąć
- Niejednolity system wychowawczy – różne reakcje np. matki, ojca, babci

Nieskuteczne metody dyscyplinujące:

krzyk, groźby, kłótnia, dyskusja, pouczenia, kazania, złościenie się, „robienie scen”

Skuteczne: wyraźne komunikaty poparte skutecznymi działaniami. Rodzice mówią dziecku czego wymagają i co się stanie, jeśli ich nie posłucha. Polecenie jest jasne podobnie jak zasada, która za nim stoi.

Często rodzice mówią więcej, niż rzeczywiście trzeba. Słowa powinny być dokładne, bezpośrednie a ton głosu rzeczowy. Żadnego obwiniania, ośmieszania, krzyków. Rodzice, którzy w swych komunikatach zawstydzają, krytykują lub poniżają posuwają się zbyt daleko.

Dzieci o mocnym charakterze częściej testują granice. Zanim dziecko uzna ustanowione przez nas granice za obowiązujące, będzie musiało wielokrotnie poczuć, że są nieprzekraczalne.

Co to znaczy testowanie granic? Dzieci robią wszystko, czego im nie wolno i czekają co się wydarzy. Można powiedzieć, że prowadzą badania – słyszałem, co powiedziałaś, a teraz zobaczymy co zrobisz.

Dlatego tak nieskuteczne jest straszenie konsekwencją, której i tak nie mamy zamiaru użyć. Dzieci o mocnym charakterze rzeczywiście postanawiają sprawdzić, czy mama rzeczywiście zrobi to, co powiedziała. Jeżeli nasze działania nie pokrywają się ze słowami, dzieci zaczynają ignorować to, co mówimy.

To nasze czyny, a nie siła słowa definiują zasady. Siła słowa sprawdza się u dzieci bezkonfliktowych, dążących do współpracy i zgody.

Dziecko, które nauczy się, że nakreślona przez rodzica granica jest nieprzekraczalna decyduje się współpracować.

Jakie konsekwencje stosować?

Nie ma sensu pozbawiać dziecka ulubionego deseru lub zakazywać oglądania ulubionego programu telewizyjnego, ponieważ nie schowało wieczorem roweru. Konsekwencje są najbardziej pouczające, jeśli mają logiczny związek z czynem.

Rygorystyczne konsekwencje typu „ja mu pokażę” zamiast uczyć odpowiedzialności wzbudzają gniew i chęć zemsty. Komunikat rodzica powinien być jasny np. albo założysz kask, albo nie będziesz mógł wsiąść na rower. Bez silnych emocji, krzyków, gróźb, ostrzeżeń i innych szans.

Logiczne konsekwencje są narzędziem wychowawczym, które sprawdza się przy wychowaniu dzieci o mocnym charakterze: powstrzymują nieodpowiednie zachowanie, uczą odpowiedzialności i stymulują praktyczną naukę. Systematycznie stosowane są przepustką do wiarygodności.

Przykłady konsekwencji naturalnych:

- Jeśli jeszcze raz podniesiesz na mnie głos, nie będę słuchała co do mnie mówisz w tej chwili.
- Jak zniszczysz tę książkę, będę musiała ci potrącić z kieszonkowego 20 zł.

Niewłaściwe zachowanie dziecka – prawidłowa reakcja

1. Powstrzymanie destrukcyjnego zachowania dziecka w sposób zdecydowany i skuteczny, ale pełen szacunku
2. Jeśli trzeba przerwa na ochłonięcie (dziecka i/lub rodzica)
3. Analiza zdarzenia- ważne jest aby:
 - dziecko zrozumiało, co zrobiło źle,
 - naprawiło wyrządzoną szkodę,
 - wiedziało jak ma się zachować w przyszłości

Konsekwencja:

- wpływa na zmianę zachowania
- uczy odróżniać dobro od zła
- uczy poszanowania norm i zasad

Pochwała:

- przekazujemy dziecku uznanie
- zachęcamy do dalszego wysiłku
- utrwalamy określone zachowanie

Reakcja na niewłaściwe zachowanie dziecka (konsekwencja) powinna być jak działanie Supermana – szybka, skuteczna, sprawiedliwa, słuszna i sympatyczna (5X S)

1. Szybka – powinna nastąpić zaraz po przewinieniu. Wyciąganie konsekwencji w kilka dni lub godzin po przewinieniu nie działa wychowawczo a i samo czekanie na karę już jest karą.
2. Skuteczna – nie odniesie skutku jeśli rodzice nie doprowadzą jej do końca lub zrezygnują z jej przeprowadzenia. Dziecka następnym razem poczuje się bezkarne.
3. Sprawiedliwa- odpowiednia do przewinienia, nie za surowa i nie zbyt łagodna. Konsekwencje powinny być stałe.
4. Słuszna – związana z rzeczywistym przewinieniem dziecka
5. Sympatyczna – Superman był zawsze uprzejmy. Dziecko popełniło błąd, za który musi ponieść konsekwencje. Nie odbieraj mu swojej miłości.

Zasady i normy regulują życie dziecka, sprawiają, że świat i najbliższe otoczenie staje się przewidywalne, co jest podstawą do budowania poczucia bezpieczeństwa. Wyznaczają granice między zachowaniami społecznie akceptowanymi, a tymi, które im zagrażają. Częściowo ograniczają swobodę, ale pozwalają odnaleźć się w nowym środowisku.

Dziecko, którego rodzice jasno i czytelnie wyznaczają zasady w domu łatwiej przyjmuje i stosuje zasady szkolne, łatwiej przyjmuje normy obowiązujące w grupie rówieśniczej, nawiązuje dobre relacje koleżeńskie, z większą łatwością wchodzi w świat jako dorosły i przyjmuje zasady obowiązujące w świecie ludzi dojrzałych.

Dziecko, które pozbawione jest zasad i czytelnych granic, nie nauczy się nigdy samodyscypliny – gdy nie ma granic, nie ma również porządku. W zamian tego jest krzyk, płacz, bunt – nie zna innych sposobów na rozwiązanie trudnej sytuacji.

Dzieci i młodzież przez cały czas obserwują jak reagujesz, kiedy jesteś sfrustrowany, jak sobie radzisz z trudnymi sytuacjami. Uczą się tego od ciebie.

Opracowała:

Marzena Górczna

Literatura:

Robert J. MacKenzie „Uparte dzieci”;

Robert J. MacKenzie, „Kiedy pozwolić? Kiedy zabronić?”;

A. Kołakowski, A. Pisula „Sposób na trudne dziecko. Przyjazna terapia behawioralna”;

T. Wolańczyk, A. Kołakowski, M. Skotnicka, „Nadpobudliwość psychoruchowa u dzieci”.